

Älgbetesskador i ungskog

Östergötlands ÄFO 5 2012

RESULTATBLAD 13
2012

På uppdrag av **Sveaskog AB** och **Boxholms skogar** har Svensk Naturförvaltning AB inventerat älgbetesskador i Älgförvaltningsområde 5 i Östergötlands län. Andelen färska skador på huvudstammar av tall eller gran skattades till 6%. Nästan uteslutande var det tall som var det skadade trädslaget. Med dessa skadenivåer är prognosen att det kommer finnas drygt 1200 oskadade barrhuvudstammar per ha, varav nästan inga tallar, när älg och rådjur inte längre attraheras av träden.

OMRÅDE

Förvaltning av älg i Sverige håller på att ta en ny form. Varje län har delats in i älgförvaltningsområden (ÄFO) stora nog för att man där i praktiken ska ha en egen älgstam. Syftet är att i organiserad samverkan inom respektive ÄFO skapa en älgstam av hög kvalitet i balans med betesresurserna.

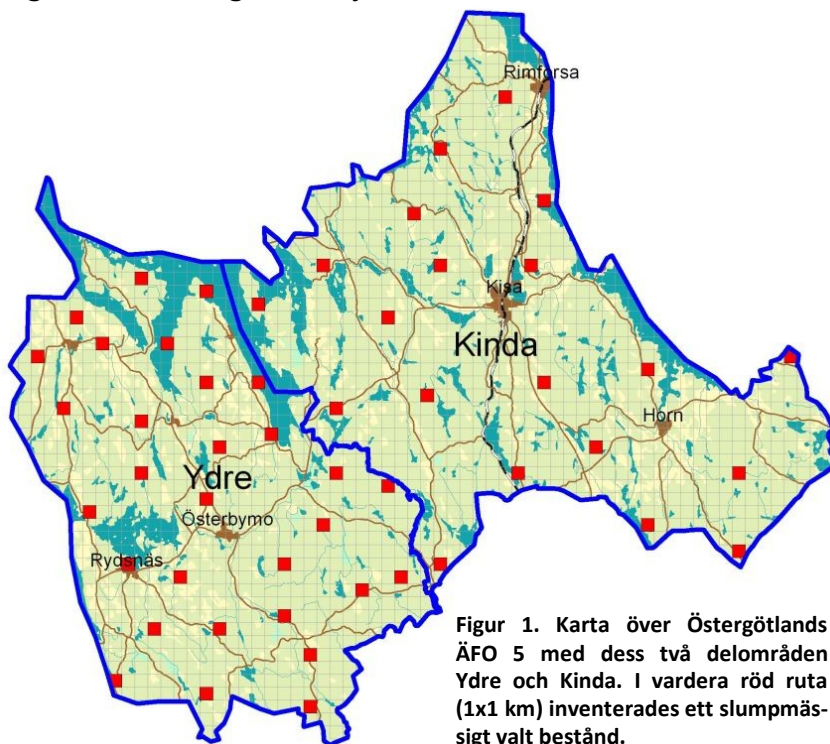
I Östergötlands län 2012 valde Sveaskog AB, ihop med Boxholms skogar, ut ÄFO 5 (figur 1) för att där ta få en bild av skadeläget. För en mer lokala beskrivning gjordes även en indelning i två delområden: Ydre respektive Kinda.

METODIK

Inventeringen gjordes på marker som avverkats efter 1997 och koncentrerades till ungskogar med minst 20 % tall eller gran och med träd i åldersintervallet 5 till 15 år, det vill säga då de är som mest exponerade för älgbetesskador.

Området delades in i kvadratkilometerstora rutor där ett slumpmässigt valt bestånd i ett antal slumpmässigt valda rutor inventerades (figur 1). I Ydre inventerades 30 bestånd och i Kinda 20 bestånd. Mätningarna genomfördes i 25 m² provytor. I varje bestånd inventerades 10 provytor. Tiden för inventeringen sträckte sig från 23 till 29 juli 2012.

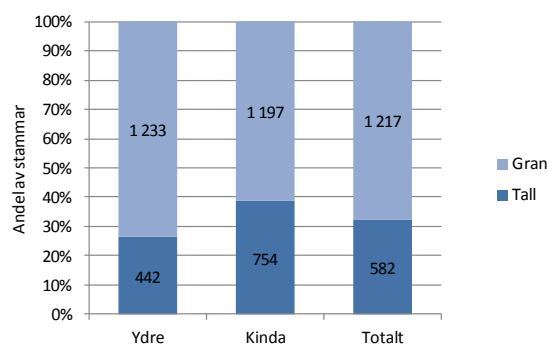
I varje provyta räknades dels alla stammar, högre än halva höjden på genomsnittet av de två högsta barrträden (medelmaxhöjd) och dels upp till tio huvudstammar. Huvudstammar bedömdes vara de stammar som före senaste vintern hade störst potential att ge störst ekonomisk avkastning. Varje inräknade stammar undersöktes noga med avseende på skador. Skador klassades som färska eller äldre där färsk skada definierades som skada som skett sedan tillväxtstart föregående sommar fram dito årets. Färska skador delades upp på toppskottsbete, stambrott och barkgnag.

Figur 1. Karta över Östergötlands ÄFO 5 med dess två delområden Ydre och Kinda. I vardera röd ruta (1x1 km) inventerades ett slumpmässigt valt bestånd.

Tabell 1. Antal huvudstammar per hektar fördelat på olika trädslag.

	Tall	Gran	Björk	Övriga
Ydre	442	1233	1432	36
Kinda	754	1197	790	21
Totalt	582	1217	1144	29

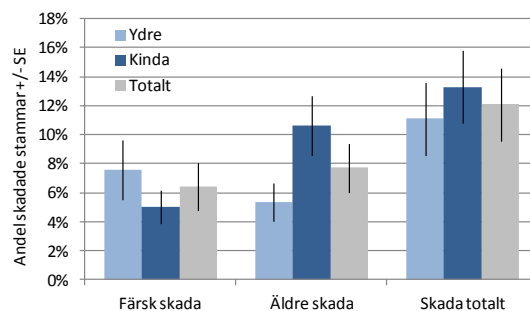
Figur 2. Skattad andel tall respektive gran bland huvudstammar. Siffrorna i staplarna anger antal stammar.

RESULTAT OCH KOMMENTARER

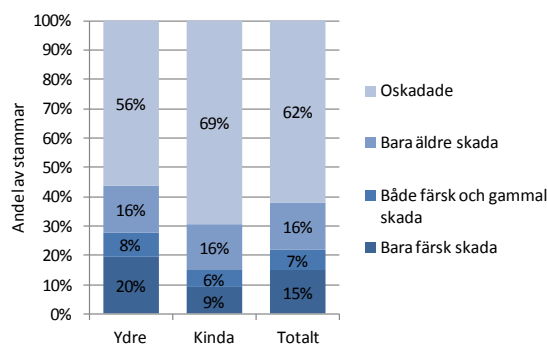
- Tätheten av tallstammar, högre än halva medelmaxhöjden, skattades till 671 stammar per ha. Motsvarande siffra för huvudstammar av tall var 582 (tabell 1).
- Andelen tall bland huvudstammar av tall eller gran var i genomsnitt för Östergötlands ÄFO 5 32% (figur 2).
- Genomsnittliga andelen huvudstammar av tall eller gran med färska skador var 6% (figur 3). På tall ensamt var andelen färska skador 22% och på gran 0,4%.
- Ydre uppvisade en större andel färska skador än Kinda. Denna skillnad var inte statistiskt säkerställd. Men såväl täthet som andel tall av tall och gran var lägre i Ydre än i Kinda, förhållanden som normalt ger högre skadegrad där mängden tall är lägre.
- Drygt 60% av tallhuvudstammarna saknade tecken på någon färsk och/eller äldre älgbetesskada (figur 4).
- De färska skadorna dominerades helt av toppskottsbetning, Stambrott och barknag utgjorde en försumbar andel av alla räknade skador. Inget bestånd var i genomsnitt högre än 3,1 m vilket troligen spelat roll i sammanhanget.
- Risken för att en *oskadad* tallhuvudstam skall skadas under ett år beräknades till 22%. Motsvarande siffra för en granhuvudstam var 0,2%. Dessa siffror kan användas för att grovt prognostisera hur många stammar man kan förvänta sig är oskadade när träden vuxit ur attraktiv beteshöjd.
- Om nuvarande skaderisk består kommer ett genomsnittligt bestånd efter 15 år att ha drygt 1200 oskadade huvudstammar per ha (figur 5). Knappt 40 tallhuvudstammar per ha förväntas stå oskadade.
- En jämförelse mellan prognos och uppmätt utfall indikerar att den gångna vinterns skadenivå var högre jämfört med vad som generellt varit fallet under tidigare år (ses i figur 5 som att kurvan ligger under cirkeln). Man bör dock beakta att vissa gamla skador undgår upptäckt eller är svåra tolka vid inventeringen, vilket kan leda till underskattning av dessa (röd cirkel i figur 5 skulle i så fall ligga lägre ner).
- Andelen tallstammar där årets toppskott betats under för sommaren (före inventering) skattades till 7%.

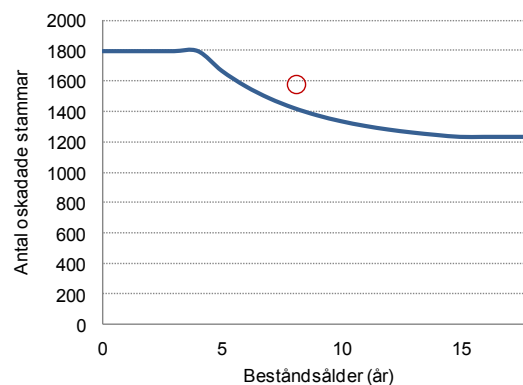
Foto: Göran Cederlund

Figur 3. Skadefrekvens av färska skador, äldre skador och skador totalt på huvudstammar av *tall* och *gran*.

Figur 4. Andel huvudstammar av *tall* med och utan skador. Färsk skada i figur 3. motsvarar summan av klasserna Bara färsk skada och Både färsk och gammal skada.

Figur 5. Prognos av antalet oskadade huvudstammar av *tall* och *gran* i ett genomsnittligt bestånd. Beräkningarna utgår från skattat antal stammar per ha och skattad skaderisk samt att skaderisken är konstant. Röd cirkel indikerar uppmätt nivå på antalet oskadade stammar i ett genomsnittligt bestånd.